

no Spr

STATSBIBLIOTEKET
I AARHUS

De vigtigste regler

for

forbedring af retskrivningen,

samlende af

Fr. Beisen.

*især efter prof. N. M. Petersens forelæsninger i det
sidste universitetsprogram.*

København.

Forlagt af J. Jensen i Slag.
Fjeldsøe & Gundersens bogtrykkeri.

1862.

Forord.

På et lærermøde i Stege, som »Møns skolelærerforening« for kort tid siden afholdt, fremsatte undertegnede til forhandling: Forslag om forandring i retskrivningen efter prof. N. M. Petersens anvisning. Efter at have fremsat forslaget og påvist, hvilke gavnlige følger forandringen vilde medføre (se nærmere derom i »Nordisk Skole-Tidende« og »Samleren«), drøftedes sagen af de tilstedeværende medlemmer. Ved afstemningen over forslaget, som derpå fulgte, viste der sig stor stemmeflerhed for det, og blev det da vedtaget, at man for at fremme sagen skulde, snarest muligt, se at få forfattet en lille anvisning, der kunde tjene til vejledning for enhver, som ønsker at gøre sig bekendt med den af prof. Petersen foreslåede skrive-

måde. Hr. student Boisen, der har havt lejlighed til særligt at lægge sig efter det nordiske sprog, og som med iver interesserer sig for nævnte forslags gennemførelse, blev opfordret til at forfatte en kort anvisning desangående, hvortil han var villig. På denne måde er nærværende lille vejledning fremkommen, efterat der ifølge prof. Petersens ønske er foretaget enkelte mindre rettelser deri.

Den foreslåede skrivemåde synes ved første øjekast at se noget broget ud; men når man tænker lidt over den og bliver kendt med den, forbavses man næsten over, hvor naturlig, simpel og rigtig den er. Den er lett for læreren at undervise efter, og den er lett for børnene at få lært og at huske. At meget vil være vundet for undervisningen i dansk stil og retskrivning i folkeskolerne, hvis den foreslåede skrivemåde bliver indført, derom tror jeg at være overbevist.

Stige almueskole 1 Januar 1862.

Kr. Petersen,
lærer.

Hvad skal målestokken være for de regler, hvor-
efter og den måde, hvorpå vi søge at gengive vort
talesprog i skrift? Det er det spørgsmål, som det
sidste halve århundrede i Danmark mere og mere
har ført til et fuldstændigt virvar, hvoraf følgen er
bleven, at den største del af det skrivende publikum
næsten har opgivet ethvert forsøg på dansk ret-
skrivning, at ialfald næppe to skrive éns, at navnlig
skolen snart hverken véd ud eller ind, og at ende-
lig alt det fremmede, som i liv og tale, så og i
skrift, får lov at fortsætte sit 100årige triumftog
ind i Danmark, thi der fiskes bedst i på den måde
rørte vande, når nemlig alt er oprør og forvirring,
mens fremmede ikke kende andet til det danske sprog
eller det danske folk end »den særegenhed, at det
ikke har nogen egentlig retskrivning«.

For at få den efterspurgte målestok have nogle
foreslået i ett og alt at gøre udtalen til eneste
rettesnor; det var efter dette grundprincip, at Rask

ørev sine vidtstrakte, sprogsammenlignende studier og derved lagde grundvolden for nordisk sprogkundskaab, ligesom han først udviklede og fremkom med forslaget til en forbedret retskrivning. Siden har man set forsøg på at gennemføre retskrivningen alene efter lyden og udtalen; men ligesom de fineste toneovergange i musikken aldrig nøjagtig vil kunne gengives i noder, eller maleriet nogensinde fuldkommen vil komme til at svare til virkeligheden, således vil enhver, der forsøger på at afhilde lyden i skrift, snart se, at forsøget strander ni gange for hvergang det lykkes, også uden hensyn til, at skrift aldrig kan blive lyd. Et sådant forsøg må altid ende med den for al retskrivning lidet gnnstige erklæring: det hele er en smagsag, et skøn — og al »konsekvens«, som så ivrigt fordres, vil være forsvunden.

Andre have villet opstille den såkaldte etymologi som eneste rettesnor for retskrivningen, og ved etymologi forstås da hensynet til, at man af et ords skrivning må kunne se både dets grammatiske form og såvidt muligt også dets afledning af et endnu brugbart eller et af det nuværende sprog forsvundet ord. Men med dette »såvidt muligt« er vi allerede inde på en uendelighed af umuligheder og umuligheder, af hvilket vilderede

næppe den største sprogkundskaab vilde kunne redde os, og vilde man også heri som i altfor meget andet lade sig nøje med middelmådigheden, så fordredes der for blot at opnå denne dog et ikke ganske ubetydeligt kendskaab til alle de forskellige bestauddele, hvoraf vort nuværende danske sprog er sammensat, og disse ere desværre knn altfor mange, det vil sige altfor mange fremmede. Og i det hele — ved at tage for stærkt hensyn til den såkaldte etymologi, gøres lett overgreb på udtalen og det paa forståelighedens bekostning, som dog alle, der ønske ikke alene at kunne forstå, men' også lett og hørligt at kunne opfatte den rette og den jnst betonedede mening af hvad de læser, må indrømme er hovedhensynet, der bør tages. Derfor ligger det meget langt fra dem, der ønske retskrivningen forbedret i nordisk retning, at ville indføre noget gammelt og forældet i sproget, blot fordi det er gammelt; sproget går frem i sin udvikling, og at gennoptage enkelte forældede ord og former kan i det højeste kun være digteren tilladt; men noget andet er, at folket med sine videnskabsmænd i spidsen har både ret og forpligtelse til at anvende oldsproget som en ledetråd og rettesnor for at holde retskrivningen indenfor sine nordiske grændser, især når den er ifærd med at overskride dem; og ny-nordisk er tillykke dog endnu også nordisk.

Allergalest er det naturligtvis, når man vil og tror at skrive ordene efter deres etymologi, men så anvender denne galt, hvorved man forvirrer ordene og gör adgangen til indsigt i sproget dobbelt vanskelig, ja endog undertiden kan give ordene en falsk mening, skönt man jo ikke skulde tro, at skrivemåden således kunde indvirke på sprogets opfattelse og mening; men ved ihærdighed opnås næget så vel i det onde som i det gode. Ved at skrive et ord galt, sker det nemlig lett, at det får udseende af at komme af en hel anden stamme, end det virkelig gör, og ved den forkerte afledning kan et sådant ord i længden komme til at få også i talen en anden betydning.

At der virkelig i de fleste danske folks måde at skrive sproget på anvendes således en falsk eller oftest aldeles meningsløs etymologi, vil enhver se, der kender det allermindste til ordenes sande afledning, og det har vore sprogforskere også så grundigt bevist, at nu næppe uogen mere kan komme med anden grund til at beholde den gamle skrivemåde end den, at den er gammel, det vil sige for største delen det forrige århundredes verk. Men skulde dette århundrede, hvis særkende har været fornægtelse af al nordisk sprogkundskab, da have sådan vilkårlig og uantastelig ret til at foreskrive os det danske sprogs former?

N. M. Petersen, føreren for vor tids forsøg på at rense vort nordiske sprog og holde det rent, anviser under al denne forvirring den eneste, som alle kan forstå, forstandige hovedrettesnor for retskrivningen, nemlig forståeligheden; den må naturligt ligge enhver nærmest på hjerte, som ellers ønsker at blive forstået; og hvor godt man end kan læse skrift eller selv skrive for sig, så véd man dog, at man bliver aldrig saa godt forstået, som når man taler; udtalen må altså være det første, vigtigste hensyn at tage, og alt må kastes bort eller rettes, som virkelig forstyrrer denne. Derved vil strax en betydelig del af de falske etymologiske tegn falde bort, thi virkeligheden viser os dog, at sproget må være bleven så forkvaklet af fremmed påbæng og uforstand, som det skal være, det har dog i talen holdt sig langt renere end i skrift; og tillykke, thi var det ikke tilfældet, da førte vort modersmål sit liv ikke mere i mund, men i pen. Hvad de øvrige falske og intetsigende etymologiske tegn angår, da ville de falde bort efterhånden, som man får øjnene op for, at de ere gale.

Derimod er en sand etymologi nok værd at hævde også i retskrivningen, så meget desto mere som forsøgene derpå have vist, at en blot og bar lydskrift er umulig.

Etymologisk hensyn bør derfor tages først og fremmest, når det tjener til at hjælpe forståeligheden, f. ex. til at skelne »thi« (Oldnord.: fyrir því at) fra talordet ti eller deslige; dernæst når det ikke skader meningen, men, uskadeligt for læsningen, kan tjene til indsigt i sprogets former og afledning: f. ex. »saudt«, skönt det udtales »sant«; men d'et i sandt kan ikke forvirre udtalen, det kan dog ialfald ikke på Dansk udtales anderledes end »sant«.

Hvad der altså ikke er ligefrem galt og dernæst ikke forstyrrer meningen i ordet eller sætningen, kan man lade blive, skönt der endnu er adskillige småting bist og her, som henfalder under begrebet unyttigt, og som måske fremtiden, hvis den fører os nærmere sammen med Svenskerne, vil lære os at lægge af.

Hermed kommer vi uemlig til det andet hovedhensyn ved retskrivningsforbedringen, det er tanken om derved at knytte Nordens tre literaturer nøjere sammen ved at skabe »en fælles nationaldragt for de nordiske sprog« i skrift; herom kan man vel desværre ikke sige, at det, som det forrige, er et hensyn, alle kan forstå; men dog alle nordisk tænkende, og den seneste tids, som måske end mere fremtidens historie synes at have vist og at skulle vise, at man ikke kan være

sandt dansk sindet uden at være nordisk sindet, når nemlig spørgsmålet bliver om Danmarks (og hele Nordens) undergang eller nordisk forening. Om hvor lidt Svensk er kendt i Danmark og Dansk i Sverige, og hvor stor betydning dette kendskab dog nødvendigvis må have for folkenes forening, behøves der ikke at siges meget. Angående den indflydelse sprogets udseende i skrift har på denne gensidige kendskab, vil jeg derimod blot anføre et ord af en lille afhandling herom: »Sprogene ere som frænder, der ved den forskellige dragt afskrækkes fra at nærme sig hinanden i fortrolighed«. At vi på den anden side kun kunne fordre så lidt tilnærmelse i retskrivningen fra Svenskerne side, kommer af, at de netop for omtrent et halvt århundrede siden har gjort det store skridt, som vi nu skulle til at begynde på, bort fra den bane, der i så lang tid har og fremdeles vil føre os ad Tyskland til. Dog nogle småting vil der også, når vi have gjort hovedskridtet, være at foretage fra svensk side, såsom bortkastelsen af det intetsigende og forstyrrende stumme f foran v [gifva], brugen af det tyske ä og dets mange forvexlinger med e, måske også en indskrænkning af den vel vidt drevne hang til konsonantfordobling og deslige, og man må ikke tro, at der ikke også i Sverige findes folk, som have skarpt øje for sådanne urigt-

igheder; hellerikke dér er det uden hård og langvarig kamp, at sproget har kunnet og for fremtiden vil kunne hævdes i sin nordiske karakter.

Man hører nu mange sige, at de vel kunne indse, at en forbedring i retskrivningen er både gavnlig og nødvendig, men at de på den anden side ikke have kraft og bestemthed nok til at lægge den gamle vane af, dels ikke have sagkundskab nok til at gennemføre det ny. Men hvad det første angår, da lad os vogte os for at indbilde os, at vi ikke kan, det gælder kun et eneste: »jeg vill« så er hele sagen gjort i mindre end 8 dage, at man er kommen nd af den forrige babyloniske forvirring, og at man er bleven således hjemme i det ny, at dette falder en langt lettere end nogen-sinde det gamle. Hvad nu sagkundskaben angår, da må vi jo rigtignok takke vort »lærde« skolevæsen for, at nogen virkelig kan og tør undskylde sig med mangel på sagkundskab i modersmålet; men med hensyn til den nu forlangte retskrivningsforbedring gælder denne undskyldning dog ikke, thi alt hvad der fordres kan indesluttet i nedenstående fåregler, som i hovedsagen jo er indlysende af sig selv uden videre sagkundskab, og som vil befri os fra en uendelighed af regler, modregler og nndtagelser, som ingen kan hitte rede i; jeg vil da så kort og simpelt som muligt anføre disse regler.

1) Vi må bortkaste vore hidtilværende kantede skrifttegn, som så forkert har fået navn af »danske bogstaver«, blot fordi Dansk omtrent siden bogtrykkerkunstens opfindelse har været skrevet dermed; de skal stamme fra Tyskland (eller rettere nok fra Bøhmen) og ere en lidet smagfuld forkvakling af de oprindelige bogstaver, som munkene ønskede at gøre noget mere snirklede og indviklede. Dog smag er naturligvis en smagsag — men fra Tyskland er de kommen til os, og efter at de en tidlang havde udbredt sig som munkene over det meste af Europa, bleve de igen dog alle-vegne efterhånden fordrevne, undtagen her, i Norge og i Tyskland; ja endogså i dette sidste, deres oprindelige hjemland, begynde de nu at forjages; men vi skulde dog vel ikke behøve at vente i underdanighed på, at dette er sket. Desuden ere de vauskeligere og senere at skrive og vel sagtens også at forme i bogtrykkertyper end de oprindelige runde hogstaver, som nogle kalde latinske, andre engelske, men vi ligeså godt kunne kalde nordiske, fordi alle vore gamle nordiske skrifter ere skrevne med dem; kun med disse kan endelig bogstavet å, forskellen mellem ø og ö gengives, og accenten bruges. Dog hovedgrunden til indførelsen af dem er, at Svenskerne bruge dem, og det er allerede ovenfor omtalt, af hvormegen betydning den ydre

dragt er for foreningen af de nordiske literaturer.

2) Dernæst må den tåbelige skik opgives, at skrive hovedord og ord, »der stå som hovedord«, med stort begyndelsesbogstav. »Ere de måske bedre end andre ord?« nej, tværtimod ligger sætningens eftertryk i livfuld tale langt hyppigere på et egenskabsord. Og hvo kan så drage en følgeret grændse for andre ord, »der stå som hovedord?« Jeg vil her anføre nogle eksempler af den før omtalte lille afhandling: »**E**n tager **f**ejl, en **a**nden tager også **F**ejl; **h**in hørte dog til de meget **f**orsigtige, **D**enne også til de temmelig **f**orsigtige; **s**omme tage sig **i** **A**gt for **N**oget af alt **d**ette, **S**omme bekymre sig ikke om **s**ligt«. Sådanne modsigelser kunne ikke alene findes hos forskellige, der bruge den gamle methode, men endog hos samme mand, i samme bog. Når man i virkeligheden aldrig kan lære disse forvirrede regler, så behøver man ikke at minde om, hvor uendeligt bryderi, det forvolder børneue, når de skulle lære retskrivning, hvorledes en betydelig del af skoleundervisningen og skoletiden henkastes for at hitte rede i brugen af de store bogstaver.

Hvad er så det hele, der koster sådan møje? En uskik, indført som såmeget andet galt fra Tyskland for omtrent 100 år siden; »kun vi — siger N. M. Petersen — og de Tyske, fra hvem vi have

det, ligge og ruge over disse store bogstaver, som om de vare al verden» — »gamle Holberg var klogere«. — Ja, endogså Tyskerne søgte nu at afkaste åget, og Jakob Grimm, som for øjeblikket vel er verdens største sproglærde, siger uden videre om disse to punkter: »Hvo, der bruger den såkaldte tyske skrift, skriver barbarisk, hvo, som bruger store bogstaver i substantivernes begyndelse, skriver pedantisk«.

3) Vi må endvidere give alle »stumme vokaler« afsked; man må vel smile, når man lægger mærke til modsigelsen i selve udtrykket; thi vokal betyder jo »stemmelyd«, hvis egenskab skal være stumhed! Jeg kan ikke lade være at afskrive, hvad N. M. Petersen i det sidste universitetsprogram siger om brugen af disse »stumme vokaler«:

»Vokalfordobbling, sige de, er aldeles nødvendig for at gøre forskel på lange og korte stavelser. Meget godt! så anvend den! Men så hedder det videre: denne betegnelse skal dog kun anvendes på e, i, u; ved de andre vilde det se altfor broget ud (gaaaer, dööer, lyys). Men den skal hellerikke anvendes allevegne ved e, i, u: når vokalen ender en stavelse, (men I staver jo galt!) så må den slet ikke fordobles (deel, dele; hvis I tillader: deel, deel-e eller del, del-e). Og når den følgende konsonant er b, d, g, v, så behøves fordobblingen ikke (bleg). Men ved nogle ord,

som ende på disse konsonanter, behøves fordobblingen dog (veed for at skille det fra ved; meed, øjemeed, for at skille det fra med). Desuden gælder det altsammen kun om danske ord; fremmede ord, om de end ere aldeles danske, få aldrig fordobblingen (muur, men natur). Dog hersker her atter uenighed (alle skrive natur, nogle stül = pül). Og så gives der også fremmede ord, hvis længde ikke skal udtrykkes ved vokalens fordobbling, men ved li (vabre, uhr). Og fremdeles udtrykker vokalfordobblingen ikke længden, men tonefaldet (armee); men der er adskillige andre, hvor tonefaldet skiller ordene ad, og alligevel ikke betegnes (ballet og ballett, d. e. ballett). Hvem skulde tro, at det er forstandige mennesker, der have udtænkt alt dette, og forstandige mennesker, der hver dag bruge det, og finde det fortræffeligt. Hvor simpel er derimod den lov: hver vokal danner en stavelse«. Her har vi altså den klare og bestemte lov, der skal føres igennem overalt; kan man i enkelte tilfælde være i tvivl, da kommer det blot af, at man er i tvivl om der virkelig høres én eller to stavelser f. ex. i fär, tror o. s. v.; men i disse og enkelte lignende ord gælder det om at høre rigtigt; det bedste kendemærke turde måske være, om sådanne ord i vers fremtræder som én- eller fostavelsesord. Svenskerne have rask væk end-

også: fatt, trott, gått o. s. v., og bestemte eksempler på, at det »understøttende e« i retskrivningen har forkvaklet udtalen, have vi i Møen og Fyen, som begge oprindeligt hedde Møn og Fyn, som det endnu høres i Mønboer og Fynboer. Med hensyn til bortkastelse af »stumme vokaler« ere også Nordmændene i reglen kommet videre end vi, ikke at tale om Svenskerne, for hvem hint vilde være en ren latterlighed.

4) Af reglen: »Enhver vokal danner en stavelse« følger ligefrem bortkastelse af alle diphthonger, og beviset herfor er slet og ret, at de ikke findes i det danske sprog, lige så lidt som i Svensk og Norsk; det nytter ikke at strides, om man i udtalen horer én eller to vokaler, thi det bliver kun en strid om kejserens skæg, fordi det kommer an på et blot skön, om man f. ex. i ordet forbavse tror at høre au eller av; og til dem, som heri vil hjælpe sig alene med udtalen, kan man blot sige: så må I også være konsekvente og skrive: grou, rou, lou o. s. v., men det vilde se altfor udenlandsk ud, og just fordi diphtongerue ere udenlandske. Tage vi nu et par andre eksempler, som: plov, skov, så ledes vi strax ved deres gammeldags skrivemåde: ploug, skoug hen til hvor al denne forvirring er kommen fra.

Den oprindelige endelyd i de tilfælde, hvor vi på Dansk have troet at finde en diphtong var i Oldnordisk, gammel-Dansk og nuværende Svensk for det meste konsonanten *g* (*haug'r*, *hög*, *höj*; *auga*, *öga*, *öje*; *plog'r*, *plog*, *plov*; *veg'r*, *väg*, *vej*; *lav* af *liga* o. s. v.); dette *g* har i Dansk i reglen fået lov til at gå over til *v*, men er efter *e* i enkelte tilfælde bleven stående trods udtalen: *jeg*, *egn*, *hegn*; men i almindelighed efter *e*, *ö* og *a* forkvaklet til diphtongerne *ei*, *öi* og *au*; men en konsonant kan aldrig gå over til en vokal, kun til en anden konsonant, altså *g* i disse tilfælde til *j* eller *v*. Foruden *g* kan også *d* ligge til grund for vore tilsyneladende diphtonger, såsom: *møde*, *möje*: *veð'r*, *väder*, *vejr*. — Der kunde nu indvendes, at Oldnordisk dog har diphtonger, og virkelig findes de også, således som man nu har Oldnordisk i skrift; men for det første véd man jo ikke noget om, hvordan det har været udtalt; kun det véd vi, at alle oldnordiske diphtonger i det nuværende nordiske sprog er gået over til enkelte vokallyde, således Oldnord. *kaupa*, Sv. *köpa*, Da. *købe*; *ausa*, *ösa*, *öse*; *Éirik'r*, *Erik*; *steinn*, *sten*; *heim*, *hem*, *hjem*; således også de ovenfor anførte *haug'r*, *hög*, *höj*; *auga*, *öga*, *öje*, hvor *au* er gået over til *ö*, men *g* til *j*. — At Svenskerne og tildels også

Nordmændene er bleven af med diphtongerne er allerede berørt.

Disse 4 eller egentlig kun 3 regler (da den 4de jo falder ind under den 3die) udgøre hovedsagen ved retskrivningsforbedringen; men har man engang begyndt på forandringen, da er det jo bedst at føre den såvidt muligt tilbunds, og da det øvrige heller ikke indeholder nogen vanskelighed, vil jeg også kortelig anføre det:

5) Af udtalen følger ligefrem bortkastelse af det rent overflødige *j* efter *k* og *g*, når *æ*, *e*, *ö* og *ø* følger efter, som ingeusteds har hjemme og så lidt gennemføres, at en dansk grammatik derom ligefrem tilstår: »at give nogen bestemt regel for brugen her er umuligt»; hvorfor skriver man nemlig ikke: *gjæs*, en *skje*, *kjejser* o. s. v., og hvorfor skulde *j* ikke også stå foran *i* og *y*, som dog også høre til de bløde vokaler og på Svensk har samme indflydelse på *k* og *g*, som de andre? At udelade dette *j* »er en hyppig gammel-dansk brug og de Svenske komme godt igennem med den«.

6) Med hensyn til brugen af vokaltegnene, da må vi afskaffe tegnet *aa*, som vi har fået fra Plat-tysken, men på Dansk ikke kan sige andet end *a* som i Dana-asi, og indføre det svenske *å*, som også var det gamle danske, endogså førend det

blev svensk. Islænderne bragte for en lignende lyd det lignende tegn á. I det hele må rækkefølgen af de 10 danske vokaler vel indskræpes børnene [a, å, o, u; a, ö, ø, y; a, æ, e, i], at de lære at udtale dem bestemt og i den rette afstand fra hinanden, så at man tydeligt ser, hvor nødvendigt et led bogstavet ö er i rækken; thi der er netop samme afstand mellem ö og ø, som imellem å og o og imellem æ og e; det høres jo så tydeligt i ndtalen: dör, död; hön, øde; sön, sød o. s. v.; ligesom man må skelne bestemt mellem ö og ø, så må man også bestræbe sig for ikke at forvexle å og o, æ og e slet så meget med hinanden, som man hidtil har gjort; dog véd jeg nok, at der fordres nogen sagskundskab for at rette gammel misbrug i denne henseende, og det er derfor en sag, som må komme efterhånden; i at gøre bestemt adskillelse mellem vokalerne ere Svenskerne hellerikke kommen videre end vi.

7) Hvad de enkelte konsonanter angår, da må man helst ganske bortkaste de fremmede og fuldkommen unyttige bogstaver q og z og bruge k og s isteden; c bør kun bruges, hvor det i fremmede ord foran e, i, y skal udtales som s; hvad x angår, der ligesom de andre tre ikke hører Dansk til, da beholdes det dog, dels fordi det er en nemhed at kunne gengive to bogstaver ved ett tegn, dels fordi

man ofte vilde være i forlegenbed, om x skulde opløses til ks eller gs; ordet »strax« f. ex. skulde efter etymologien opløses til »strags«, men dette kunde lett forvirre ndtalen, der synes at forðre »straks«.

Løvrigt stave man de fremmede ord således som de staves i de sprog, hvoraf de ere lånte f. ex. bureaukрати, methodik o. s. v., så at de på dragten strax kendes som udlændinger.

8) Ligesom man ved de store bogstaver har skabt sig selv, eller rettere ladet sig påtvinge en stor plage, når man skal lære børn retskrivning, således har man ligeledes gjort det dobbelt vanskeligt at lære stavning derved, at man har optaget den nok oprindelig latinske skik at stave efter bogstaver og ikke efter stavelser. Dette viser sig i skrivningen jo kun, når man skal dele et ord ved enden af en linie, desto vigtigere er det som sagt ved stavning med børn, at man da ikke deler f. ex. drengen i »dren-gen«, da man så først bagefter med stor vanskelighed må gøre barnet begribeligt, at det ikke skal læses »dren-gen«, men »drengen«, hvilket falder af sig selv, når man deler ordet efter sine virkelige stavelser, i rodordet og endelsen, altså: »dreng-en«. Desuden vilde herved forståelsen af mange grammatiske regler være betydelig lettet, idet forholdet mellem ordet og dets endelse træder

klart frem. Denne forandring af gammel brug koster vel både overvindelse og eftertanke fra lærerens side, og den vil vist finde megen modstand; men jeg vilde nu blot bede læreren gøre et foreløbigt forsøg dermed, og det vil strax ses, hvor stor en lettelse det er for børnene og derigennem altså også igen for læreren.

9) Det er endelig bleven lagt det ny retskrivningsforslag til last, at det ikke giver en noget middel til at udtrykke betoning, som man før troede at finde i vokalfordobblingen og deslige. Egentlig må man dertil svare, at den, som vil læse og forstå det danske sprog, nødvendigvis må vide, hvordan ordene betones, såsom der dog i de allerfleste tilfælde ikke kan tages hensyn dertil i retskrivningen, og det kun er forholdsvis ganske få ord, som have fået en slags hævd på, at deres tone betegnes i skrift. Da imidlertid forståeligheden er hovedløsenet for den forbedrede retskrivning, har man også villet gå dette ønske om en fremhævet betoning imøde; der er derfor givet os to midler dertil: Vil man angive, at en vokal har lang tone, kan man sætte accent over den; thi accenten har i sig selv ældgammel hævd i det nordiske sprog, men den måtte ganske naturligt falde bort ved indførelsen af de tyske, kantede bogstaver, til hvilke den slet ikke passede, og kan kun vende

tilbage tilligemed vore ukunstlede, runde bogstaver. Vil man på den anden side antyde, at en vokal er kort, kan det ske ved endekonsonantens fordobbling, hvilken brug har ligeså god hævd i sproget som accenten, og som i Svensk jo er så almindelig, endogså til overdrivelse. Hvad nu anvendelsen af disse to midler til at angive betoning angår, da stilles det egentlig frit for enhver, om man vil benytte dem eller ej, eller hvornår man vil bruge dem; kommer de overhovedet i brug, da vil tiden nok fastsætte en bestemt regel for deres anvendelse. Ønsker man imidlertid foreløbig en bestemt lov derfor, da bør man måske ikke bruge dem uden i de tilfælde, hvor ellers misforståelse muligvis kunde finde sted, altså til at adskille ord, som ellers vilde se ens ud i skrift: f. ex. jeg »véd« til adskillelse fra forholdsordet »ved«; det betonede talord »én« og »ett« til adskillelse fra artiklen »en« og »et«; »lett« at skelne fra: jeg har »lét«; »et brudd« fra »en brud«; »viss« fra »vis« o. s. v.

Det kan endelig ikke nok som fremhæves, at den ny retskrivnings kerne indeholdes i de 4 første punkter, og skulde de øvrige mindre væsentlige regler virkelig lægge hindring i vejen for det heles gennemførelse, så lad os hellere se tiden lidt an med disse, medens vi i det hele dog altid må vogte os for at sætte al vor trost til, at »imorgen er atter en dag!«